

۲۰۱۹ موجب افزایش قابل توجهی در تعرفه‌های تجاری بین دو کشور شد که این موضوع فضای اعتماد و اطمینان در خصوص تجارت خارجی را در سطح جهان به صورت منفی متأثر نمود. با این حال، مذاکرات دوجانبه میان این دو کشور در اکتبر ۲۰۱۹ به انعقاد قراردادی در خصوص توقف روند افزایشی نرخ تعرفه‌های تجاری میان دو کشور انجامید و بخشی از فشارهای تجاری را در اواخر این سال کاهش داد.

رشد تولیدات صنعتی نیز در سال ۲۰۱۹ با کاهش شدیدی مواجه شد و از حدود ۲/۶ درصد در پایان سال ۲۰۱۸ به حدود ۰/۵ درصد در اکتبر ۲۰۱۹ (کمترین نرخ از دوره رکود مالی جهانی) و ۰/۸ درصد در پایان سال ۲۰۱۹ رسید. عوامل متعددی در این کاهش موثر بودند که از آن جمله می‌توان به کاهش میزان تولید و فروش در صنعت خودروسازی به دلیل وجود اختلال در هر دو سمت عرضه و تقاضای این صنعت در سطح جهانی، تضعیف اعتماد در فضای کسب و کار به دنبال تشدید تنش‌های تجاری میان چین و ایالات متحده و نیز کاهش حجم تقاضا در چین به دنبال اعمال برخی محدودیت‌های قانونی جهت مقابله با افزایش حجم بدهی در نظام مالی این کشور اشاره نمود. با این حال، علی‌رغم کاهش تولیدات صنعتی در سال ۲۰۱۹، فعالیت‌های بخش خدمات در این سال با سرعت کمتری دچار تعدیل شد که این امر به پایداری اشتغال کل و تداوم نرخ‌های بیکاری پایین، حمایت از اعتماد مصرف‌کننده و افزایش مخارج خانوار در حوزه خدمات انجامید؛ چرخه مذکور بین بخش‌های خدمات، اشتغال و اعتماد مصرف‌کننده، تقاضای داخلی را در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته افزایش داد.

به دنبال کندی رشد تجارت و سرمایه‌گذاری در سطوح بین‌المللی، رشد اقتصاد جهان در سال ۲۰۱۹ با کاهش مواجه شد. تضعیف رشد اقتصادی تا حدود زیادی در هر دو گروه اقتصادهای پیشرفته و اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه مشترک بود، به گونه‌ای که حدود ۹۰ درصد کشورها در گروه اقتصادهای پیشرفته و حدود ۶۰ درصد در گروه اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه درجات مختلفی از کندی فعالیت‌های اقتصادی را در سال ۲۰۱۹ تجربه نمودند. به دنبال شیوع بیماری کووید ۱۹ در اواخر سال ۲۰۱۹، رکود اقتصادی در سطح جهان عمق بیشتری یافت و تبعات گسترده و غیر قابل پیش‌بینی در اقتصادهای مختلف به همراه داشت. در مجموع، نرخ رشد اقتصاد جهان در سال ۲۰۱۹ به ۲/۹ درصد بالغ گردید که بیانگر کاهشی معادل ۰/۷ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ بود. در این سال اقتصادهای پیشرفته با کاهشی معادل ۰/۶ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸، به نرخ رشد اقتصادی ۱/۷ درصد دست یافتند و نرخ رشد اقتصادی در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه نیز با ۰/۹ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن به ۳/۷ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید.

در سال ۲۰۱۹، بسیاری از نشانگرهای کلیدی فعالیت‌های اقتصادی در سطح جهان دچار تنزل شد و به پایین‌ترین سطوح خود از زمان بحران مالی جهانی در سال‌های (۲۰۰۸-۰۹) رسید. در این خصوص، می‌توان به تجارت جهانی کالاها و خدمات اشاره نمود که در بخش عمده‌ای از سال ۲۰۱۹ رو به افول بود و نرخ رشد آن با کاهشی معادل ۳/۱ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۰/۹ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید. تشدید تنش‌های تجاری بین دو کشور آمریکا و چین در نیمه اول سال

بانک‌های مرکزی در واکنش به چشم‌انداز تحولات جهانی و ریسک‌های کاهنده اقتصادی، اقدام به تسهیل سیاستی و اتخاذ سیاست‌های پولی انبساطی نمودند. نرخ‌های بهره سیاستی در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته و اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه، به سطوح بسیار پایینی تنزل یافت و محرک‌های سیاستی مختلفی جهت ارتقای رشد اقتصادی معرفی گردید. با توجه به این تحولات، شرایط مالی جهان در سال ۲۰۱۹ به میزان زیادی در وضعیت انبساطی قرار گرفت. بازده اوراق قرضه دولتی با توجه به کاهش نرخ بهره سیاستی و نیز نگرانی درخصوص آینده رشد اقتصادی در بیشتر اقتصادهای پیشرفته کاهش یافت؛ هرچند در اواخر سال با توجه به بهبود فضای روانی بازار با افزایش مواجه شد.

در سال ۲۰۱۹، فشارهای تورمی در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته به ویژه اتحادیه اروپا و ژاپن در سطوحی پایین قرار داشت. نرخ تورم این گروه از اقتصادها از ۲/۰ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۱/۴ درصد در سال ۲۰۱۹ کاهش یافت. نرخ تورم در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه در سال ۲۰۱۹ با حدود ۰/۲ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۵/۱ درصد رسید. در سال ۲۰۱۹، قیمت بسیاری از مواد اولیه به دلیل تقاضای ضعیف ناشی از تداوم تنش‌های تجاری و چشم‌انداز کندی رشد اقتصاد جهان با کاهش مواجه گردید. متوسط قیمت جهانی نفت خام در سال ۲۰۱۹ به حدود ۶۴ دلار در هر بشکه رسید که حدوداً به میزان ۱۰ درصد پایین‌تر از سال ۲۰۱۸ بود. کاهش تولید و عرضه نفت خام توسط تولیدکنندگان مانع از کاهش بیشتر قیمت این ماده اولیه در سال ۲۰۱۹ شد.

۱-۱- اقتصادهای پیشرفته

اقتصادهای پیشرفته در سال ۲۰۱۹ با کاهش بیش از انتظار سطح فعالیت‌های اقتصادی مواجه شدند. تضعیف معنادار فعالیت‌های مرتبط با تولیدات صنعتی به عنوان مانعی در برابر رشد اقتصادی در این گروه از اقتصادها عمل نمود و نااطمینانی سیاستی مرتبط با تنش‌های تجاری (بین آمریکا و چین) بر سطح

فعالیت‌های اقتصادی تاثیر منفی داشت. سطح سرمایه‌گذاری و صادرات به ویژه در حوزه یورو با کاهش مواجه گردید که این کاهش با توجه به پایین‌تر بودن نرخ تورم از سطوح هدف‌گذاری شده در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته به اتخاذ گسترده سیاست‌های پولی انبساطی در سال ۲۰۱۹ انجامید. در این سال علی‌رغم عملکرد ضعیف تولیدات صنعتی، لیکن بازار کار و بخش خدمات عملکرد نسبتاً بهتری را بطور کلی تجربه کردند. هرچند در اواخر سال ۲۰۱۹، در بخش خدمات نیز علائمی مبنی بر کاهش نرخ رشد مشاهده شد. در مجموع، نرخ رشد اقتصادی در اقتصادهای پیشرفته به ۱/۷ درصد در سال ۲۰۱۹ بالغ گردید که بیانگر کاهشی معادل ۰/۶ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ بود. فشارهای تورمی در بسیاری از اقتصادهای این گروه به ویژه اتحادیه اروپا و ژاپن در سطوحی پایین قرار داشت؛ به‌گونه‌ای که نرخ تورم اقتصادهای پیشرفته با ۰/۶ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۱/۴ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید.

رشد اقتصادی آمریکا در سال ۲۰۱۹ با توجه به کندی سرمایه‌گذاری و صادرات این کشور با کاهش مواجه شد و از ۲/۹ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۲/۳ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید. افزایش هزینه تعرفه کالاهای مبادلاتی این کشور با چین، بر میزان عدم اطمینان در سیاست‌های تجاری افزود و نتیجتاً روند سرمایه‌گذاری در این اقتصادها را بصورت منفی متأثر نمود. بخش صنعت در آمریکا نیز همانند بسیاری دیگر از اقتصادهای پیشرفته در سال ۲۰۱۹ عملکرد بسیار ضعیفی داشت. با این حال، علی‌رغم روند نه چندان مطلوب سطح فعالیت‌های اقتصادی، بازار نیروی کار همچنان در وضعیت قوی قرار داشت و با افزایش نرخ مشارکت مواجه گردید. نرخ بیکاری این کشور در سال ۲۰۱۹، تقریباً به پایین‌ترین میزان در ۵ دهه اخیر (حدود ۳/۷ درصد) رسید که به دلیل بالا بودن رشد دستمزدها، سطح مصرف تقویت گردید. نرخ تورم آمریکا در سال ۲۰۱۹ با ۰/۶ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۱/۸ درصد رسید و در سطوحی پایین‌تر از نرخ هدف بلندمدت بانک مرکزی این کشور (۲ درصد) قرار گرفت.

گزارش اقتصادی و ترانزنامه سال ۱۳۹۸

مشارکت نیروی کار همچنان روندی صعودی را تجربه کرد و رشد درآمد سرانه نیز در وضعیت مناسبی قرار داشت. نرخ تورم این کشور نیز با ۰/۵ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۰/۵ درصد در سال ۲۰۱۹ بالغ گردید. اقتصاد کانادا در سال ۲۰۱۹ با توجه به کاهش سطح تولید نفت با کندی سطح فعالیت‌های اقتصادی مواجه شد و رشد اقتصادی این کشور از ۲/۸ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۱/۹ درصد در سال ۲۰۱۹ کاهش یافت. نرخ تورم این کشور نیز با ۰/۴ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۱/۹ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید.

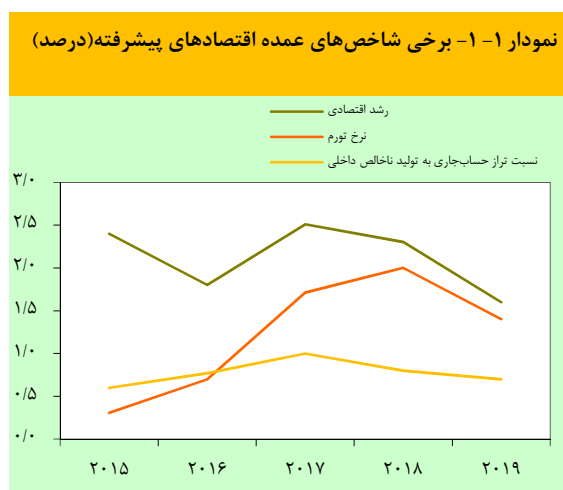
با توجه به چشم‌انداز رشد اقتصادی و نیز عدم وجود فشارهای تورمی، بانک‌های مرکزی در بیشتر اقتصادهای پیشرفته اقداماتی را در راستای به‌کارگیری سیاست‌های انبساط پولی طی سال ۲۰۱۹ اتخاذ نمودند. در این راستا، فدرال رزرو آمریکا در سه مرحله طی سال ۲۰۱۹ اقدام به کاهش دامنه هدف نرخ وجوه فدرال نمود و دامنه این نرخ را در حدود ۱/۵ تا ۱/۷۵ درصد تعیین کرد. بانک مرکزی اروپا در ماه مارس ۲۰۱۹ اعلام به حفظ نرخ بهره سیاستی این بانک در محدوده منفی، حداقل تا نیمه سال آینده نمود و دور جدیدی از برنامه اعطای وام به بانک‌های این حوزه را معرفی کرد. این بانک در ماه سپتامبر ۲۰۱۹ نیز در واکنش به کاهش رشد اقتصادی و نرخ تورم کمتر از هدف، بسته محرک جدیدی را معرفی نمود که شامل کاهشی معادل ۰/۱ واحد درصد در نرخ سپرده (تعیین این نرخ در محدوده ۰/۵- درصد^(۱))، شروع مجدد برنامه خرید دارایی‌ها و تسهیل شرایط عملیات ریفاینانس بلندمدت بود. بانک‌های مرکزی در کشورهای استرالیا و نیوزیلند نیز به طور مشابه نرخ‌های سیاستی خود را در نیمه دوم سال کاهش دادند. در کشورهای کانادا، انگلستان و ژاپن نرخ‌های سیاستی بدون تغییر حفظ شد، هرچند مواضع ملایم‌تری

حوزه یورو نیز در سال ۲۰۱۹ با کاهش فعالیت‌های اقتصادی مواجه گردید. اقتصاد آلمان با توجه به کاهش سطح تقاضا از سوی کشورهای آسیایی و نیز مشکلات سمت عرضه در صنعت خودروسازی این کشور به دلیل اعمال مقررات زیست محیطی با تضعیف بخش صنایع مواجه شد؛ لیکن، نرخ رشد اقتصادی این کشور در سال ۲۰۱۹ بدون تغییر چندانی نسبت به سال قبل از آن، در حدود ۱/۱ درصد قرار گرفت. اقتصادهای ایتالیا و اسپانیا نیز به ترتیب با کاهش نرخ رشد اقتصادی به میزان ۰/۴ و ۰/۲ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ مواجه شدند و به ترتیب به نرخ‌های رشد ۰/۵ و ۲/۱ درصد در سال ۲۰۱۹ دست یافتند. نرخ رشد اقتصادی فرانسه بدون تغییر نسبت به سال ۲۰۱۸، در حدود ۱/۸ درصد در سال ۲۰۱۹ قرار گرفت. نااطمینانی‌های مربوط به خروج انگلستان از اتحادیه اروپا نیز بر رشد اقتصادی این حوزه تاثیر منفی به همراه داشت؛ هرچند اقتصاد انگلستان در سال ۲۰۱۹ بدون تغییر نسبت به سال ۲۰۱۸، به نرخ رشد ۱/۷ درصد دست یافت. در مجموع، نرخ رشد اقتصادی حوزه یورو در سال ۲۰۱۹ به ۱/۶ درصد رسید که بیانگر کاهشی معادل ۰/۲ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ بود. نرخ تورم این حوزه نیز با ۰/۶ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۱/۲ درصد در سال ۲۰۱۹ بالغ گردید.

اقتصاد ژاپن با توجه به قوی بودن سطوح مصرف خصوصی و دولتی، طی نیمه اول سال ۲۰۱۹ با افزایش رشد اقتصادی مواجه شد؛ هرچند در نیمه دوم سال به دلیل تاثیرات ناشی از بلایای طبیعی (وقوع طوفان هاگیبیس) و نیز افزایش مالیات بر ارزش افزوده، با تنزل شدید فعالیت‌های اقتصادی مواجه شد؛ به گونه‌ای که نرخ رشد اقتصادی این کشور در سال ۲۰۱۹ منفی شد و با کاهشی معادل ۰/۸ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۰/۲- درصد در این سال رسید. بخش‌های مرتبط با تولیدات صنعتی و صادرات این کشور نیز در سال ۲۰۱۹ با محدودیت‌هایی مواجه گردید. با این حال، نرخ بیکاری در این کشور بسیار پایین گزارش شد (حدود ۲/۴ درصد) در حالی که

۱- سیاست نرخ بهره منفی سپرده‌ها که به معنای دریافت هزینه از مشتری در قبال سپرده‌گذاری در بانک‌ها و موسسات اعتباری می‌باشد، به منظور کاهش هزینه‌های استقرار بخش‌های تولیدی از بانک‌ها و نیز تشویق سپرده‌گذاران به خروج منابع از نظام بانکی و مشارکت در بازارهای سرمایه و با هدف تحریک تولید و رشد اقتصادی اتخاذ می‌گردد.

۵ درصد و فرانک سوئیس به میزان ۳ درصد تقویت شد. در مقابل، پوند انگلیس به دنبال افزایش نگرانی در خصوص خروج بدون توافق این کشور از اتحادیه اروپا^(۱) به میزان ۴ درصد با کاهش ارزش مواجه شد. در این فاصله زمانی، دلار آمریکا به میزان ۲/۵ درصد تقویت شد، در حالی که یورو حدوداً به میزان ۱/۵ درصد تضعیف گردید.^(۲) جریان‌های مالی ورودی و خروجی اقتصادهای پیشرفته در مجموع در سطوح پایینی قرار داشت که یکی از دلایل عمده آن، کاهش قابل توجه جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به دنبال تغییر قوانین مالیاتی شرکت‌های چندملیتی در آمریکا بود.

از سوی مقامات بانک‌های مرکزی در این زمینه اتخاذ گردید. در مقابل، بانک‌های مرکزی در کشورهای سوئد و نروژ اقدام به افزایش نرخ‌های بهره جهت مقابله با عدم توازن‌های مالی نمودند. تحولات سیاستی فوق به همراه پیشرفت‌های حاصل از مذاکرات تجاری میان چین و آمریکا، به تسهیل بیشتر شرایط مالی در اقتصادهای پیشرفته طی نیمه دوم سال ۲۰۱۹ انجامید. در این سال نرخ‌های بهره بلندمدت در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته در سطوحی بسیار پایین‌تر از سال ۲۰۱۸ قرار داشت و بازده اوراق قرضه دولتی به میزان قابل توجهی با کاهش مواجه شد. در فاصله زمانی ماه مارس تا اواخر سپتامبر ۲۰۱۹، بازده اوراق خزانه ده‌ساله در آمریکا و اوراق بدهی دولتی در کشورهای انگلستان، آلمان و فرانسه بین ۰/۶ تا ۱ درصد و در کشور ایتالیا به میزان ۱/۷۵ درصد کاهش یافتند. بازار سهام در آمریکا و اتحادیه اروپا از ماه آوریل ۲۰۱۹ تا حدی با کاهش جذابیت مواجه شد، هرچند شرایط بهتری در مقایسه با اواخر سال ۲۰۱۸ وجود داشت.

تحولات نرخ ارز در اقتصادهای پیشرفته طی سال ۲۰۱۹، در برخی از موارد بسیار قابل توجه بود. در فاصله ماه‌های مارس و اواخر سپتامبر و به دنبال افزایش نوسانات بازارها، این ژاپن بیش از

جدول ۱-۱- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای پیشرفته

(درصد)

تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی	نرخ تورم		رشد اقتصادی		
	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۱۸	
-	-	۳/۵	۳/۶	۲/۹	جهان
۰/۷	۰/۸	۱/۴	۲/۰	۱/۷	اقتصادهای پیشرفته
-۲/۲	-۲/۱	۱/۸	۲/۴	۲/۳	ایالات متحده آمریکا
۲/۳	۲/۹	۱/۲	۱/۸	۱/۶	منطقه اروپا
۷/۶	۸/۰	۱/۴	۱/۹	۱/۱	آلمان
-۰/۳	-۰/۸	۱/۳	۲/۱	۱/۸	فرانسه
۳/۲	۲/۵	۰/۶	۱/۲	۰/۵	ایتالیا
۲/۱	۱/۹	۰/۷	۱/۷	۲/۱	اسپانیا
۳/۴	۳/۵	۰/۵	۱/۰	-۰/۲	ژاپن
-۲/۷	-۲/۹	۱/۸	۲/۵	۱/۷	انگلستان
-۲/۰	-۲/۴	۱/۹	۲/۳	۱/۹	کانادا

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، آوریل ۲۰۲۲

۱- No-deal Brexit

۲- تضعیف و تقویت ارزهای جهانروا (دلار، یورو، ین و پوند) در مقابل سبدهی از اسعار شرکای تجاری می باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۸

و جهانی و نیز تضعیف ارزش پول ملی این کشور در سال ۲۰۱۹ رخ داد. از سوی دیگر، شوک‌های منفی وارده بر صادرات و تولید نیز تا حدی با عواملی نظیر کاهش ارزش پول ملی، تعدیل قیمت‌ها و جهت‌دهی صادرات به برخی از کشورهای دیگر خنثی شد. رشد اقتصادی چین در سال ۲۰۱۹ به ۶/۰ درصد رسید که بیانگر کاهشی معادل ۰/۸ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ بود. نرخ تورم این کشور نیز با ۰/۸ واحد درصد افزایش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۲/۹ درصد در سال ۲۰۱۹ بالغ گردید. سایر اقتصادهای حوزه آسیای شرقی (اندونزی، مالزی، تایلند و فیلیپین) نیز در سال ۲۰۱۹ با تبعات منفی ناشی از کاهش تقاضای داخلی در چین، ضعف تقاضای جهانی و نااطمینانی در خصوص سیاست‌های تجاری مواجه بودند که این موضوع با توجه به کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و صادرات کل به تضعیف رشد اقتصادی کشورهای مذکور در این سال انجامید.

در کشور هند، سرعت رشد فعالیت‌های اقتصادی با کاهش قابل توجهی در سال ۲۰۱۹ مواجه شد که عمدتاً ناشی از تحولات در تولیدات کارخانه‌ای، املاک و مستغلات و کشاورزی و نیز تداوم نااطمینانی در خصوص سلامت موسسات مالی غیر بانکی بود. وضعیت انقباض اعتباری در موسسات اعتباری غیر بانکی به تضعیف تقاضای داخلی در این کشور انجامید؛ هرچند مخارج عمومی دولت در زیربخش‌های مرتبط با خدمات دولتی از افزایش قابل توجهی برخوردار شد. علی‌رغم افزایش مخارج دولتی، مخارج خانوارها و سرمایه‌گذاری در این سال با کاهش شدیدی مواجه شد. رشد تولید ناخالص داخلی این کشور با ۲/۸ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۳/۷ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید که پایین‌ترین نرخ از سال ۲۰۱۳ محسوب می‌شد. نرخ تورم این کشور نیز با ۱/۴ درصد افزایش نسبت به سال قبل به ۴/۸ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید.

رشد اقتصادی در اقتصادهای در حال توسعه اروپایی در سال ۲۰۱۹ با کاهش ۰/۹ واحد درصدی نسبت به سال ۲۰۱۸ مواجه شد و به ۲/۵ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید. عملکرد ضعیف این ناحیه عمدتاً ناشی از کاهش سطح فعالیت‌ها در دو کشور

۱-۲- اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه

اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه در سال ۲۰۱۹ با توجه به روند نامطلوب در بخش تولیدات صنعتی، سرمایه‌گذاری و جریان‌های تجاری با کاهش رشد فعالیت‌های اقتصادی مواجه شدند. رشد اقتصادی در برخی از اقتصادهای این گروه که طی دو سال منتهی به ۲۰۱۹ با درجات مختلفی از فشارهای مالی مواجه بودند، بسیار پایین گزارش شد. در این سال کاهش رشد فعالیت‌های اقتصادی در کشورهای پیشرفته و صنعتی به سایر اقتصادهایی که پیش از این عملکرد قوی داشتند نیز سرایت کرد. حوزه خدمات نیز در این سال علی‌رغم عملکرد قوی‌تر در مقایسه با تولیدات صنعتی، تا حدی با کاهش رشد مواجه شد. با این حال، سطح مطلوب مخارج مصرفی و اتخاذ سیاست‌های پولی حمایت‌گرانه در بسیاری از این اقتصادها تا حدی از آثار منفی کاهش رشد فعالیت‌های اقتصادی کاست. در مجموع، نرخ رشد اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه در سال ۲۰۱۹ به ۳/۷ درصد رسید که بیانگر کاهشی معادل ۰/۹ واحد درصد در مقایسه با رشد اقتصادی سال ۲۰۱۸ بود. نرخ تورم در این گروه از اقتصادها با افزایش ۰/۲ واحد درصدی نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۵/۱ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید.

در کشور چین، تضعیف صادرات به همراه کاهش رشد تقاضای داخلی، بر تولید ناخالص داخلی این کشور در سال ۲۰۱۹ تاثیر منفی داشت. افزایش نرخ تعرفه‌های کالاها و صادراتی این کشور به آمریکا، به تضعیف فعالیت‌های مرتبط با تولیدات صنعتی انجامید و با تاثیرگذاری منفی بر فضای سرمایه‌گذاری، منجر به کاهش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی این کشور در سال ۲۰۱۹ گردید. همچنین، وضع مقررات انقباضی به منظور ایجاد محدودیت در اعطای وام توسط موسسات اعتباری غیربانکی از دیگر عوامل کاهنده تقاضای داخلی کشور چین در سال ۲۰۱۹ بود. با این حال، خالص صادرات این کشور در سال ۲۰۱۹ با افزایش مواجه گردید که این امر در نتیجه کاهش حجم واردات (به ویژه کالاها و واسطه‌ای) به دنبال بروز اختلال در زنجیره‌های عرضه منطقه‌ای

ترکیه و روسیه به عنوان دو اقتصاد بزرگ این حوزه بود. در روسیه، تضعیف بیش از انتظار سرمایه‌گذاری و تجارت همراه با تداوم تحریم‌های اقتصادی بین‌المللی به کاهش رشد اقتصادی این کشور به میزان ۰/۶ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ انجامید و نرخ رشد این کشور را به حدود ۲/۲ درصد در سال ۲۰۱۹ رساند. نرخ تورم در این کشور نیز به میزان ۱/۶ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ افزایش یافت و به ۴/۵ درصد در این سال بالغ گردید. رشد اقتصادی ترکیه پس از فشارهای شدید وارد بر بازارهای مالی در سال ۲۰۱۸، با کاهش شدیدی در سال ۲۰۱۹ مواجه شد. افزایش نرخ تورم و فشارهای وارده بر درآمد واقعی و افزایش نرخ بیکاری به کاهش مصرف در این کشور انجامید. سرمایه‌گذاری نیز با کاهش شدیدی مواجه شد که تا حدی ناشی از فضای عدم اطمینان در اقتصاد این کشور بود. در مجموع، رشد اقتصادی ترکیه از ۳/۰ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۰/۹ درصد در سال ۲۰۱۹ کاهش یافت و نرخ تورم نیز با ۱/۱ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۱۵/۲ درصد در این سال رسید.

رشد اقتصادی در اقتصادهای آمریکای لاتین و حوزه کارائیب در سال ۲۰۱۹ به میزان زیادی کاهش یافت که عموماً ناشی از تبعات منفی ناشی از کندی تجارت جهانی و ناآرامی‌های اجتماعی در برخی از کشورهای این حوزه بود. هر سه اقتصاد بزرگ این حوزه شامل برزیل، مکزیک و آرژانتین در سال ۲۰۱۹ با رشد اقتصادی بسیار پایین‌تر از انتظار مواجه شدند. بروز حادثه در بخش معادن سنگ آهن برزیل در کنار کاهش حجم صادرات به کشور چین و نیز کندی روند بهبود شرایط بازار کار به کاهش رشد اقتصادی این کشور به میزان ۰/۶ واحد درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ انجامید و نرخ رشد اقتصادی برزیل را به ۱/۲ درصد در سال ۲۰۱۹ رساند. رشد اقتصادی مکزیک تحت تاثیر فضای نامطمئن سرمایه‌گذاری، سیاست پولی انقباضی و کاهش مخارج عمومی به میزان ۲/۴ درصد نسبت به سال ۲۰۱۸ کاهش یافت و به ۰/۲- درصد در سال ۲۰۱۹ رسید. کشور آرژانتین نیز به دلیل بروز مجدد فشارهای مالی همچنان با نرخ رشد اقتصادی نزولی (۲/۰- درصد) در سال ۲۰۱۹ مواجه بود. با این حال، کشور کلمبیا به

دنبال افزایش مصرف بخش خصوصی و سرمایه‌گذاری در سایه اتخاذ سیاست‌های پولی انبساطی و محرک‌های بودجه‌ای جهت حمایت از سرمایه‌گذاری، در سال ۲۰۱۹ با افزایش رشد اقتصادی مواجه شد. نرخ رشد اقتصادی در حوزه کشورهای جنوب آفریقا در سال ۲۰۱۹ با ۰/۲ واحد درصد کاهش نسبت به سال قبل از آن در حدود ۳/۱ درصد قرار گرفت که پایین‌تر از سطح انتظارات بود. سطح فعالیت‌ها با توجه به تضعیف تقاضای خارجی، افزایش فضای عدم اطمینان در سطح جهان، کاهش قیمت مواد اولیه و نوسانات داخلی در برخی از کشورهای این حوزه دچار تضعیف شد.

آثار منفی کندی تجارت منطقه‌ای بر عملکرد اقتصادی کشورهای نوظهور و در حال توسعه تا حدی با اتخاذ سیاست‌های حمایتی پولی و بودجه‌ای در اکثر این اقتصادها جبران شد. در واکنش به کندی سطح فعالیت‌ها و نرخ تورم پایین، سیاست پولی در بسیاری از کشورهای شرق آسیا از جمله مالزی، فیلیپین، تایلند و ویتنام با رویکرد انبساطی بیشتری اتخاذ گردید. در کشور چین، بانک مرکزی با کاهش نرخ ذخیره قانونی بانک‌ها به میزان ۰/۵ واحد درصد، اقدام به تسهیل سیاست پولی نمود. در این سال بانک مرکزی روسیه نیز سیاست انقباضی پیشین را رها نمود و نرخ بهره سیاستی را طی پنج مرحله کاهش داد. بانک مرکزی ترکیه در نیمه دوم سال ۲۰۱۹، اقدام به چرخش سیاست پولی نمود و نرخ بهره سیاستی را به میزان یک دوم رقم قبل کاهش داد و به ۱۲ درصد رساند. اقتصادهایی نظیر برزیل، شیلی، هند، مکزیک، فیلیپین، آفریقای جنوبی و تایلند نیز از ماه آوریل ۲۰۱۹ اقدام به کاهش نرخ‌های بهره سیاستی خود نمودند. در برخی از کشورها نظیر چین، مالزی و تایلند، حمایت‌های بودجه‌ای نظیر کاهش نرخ مالیات و خدمات دولتی و بسته‌های حمایتی از کشاورزان، بنگاه‌های کوچک و خانوارهای کم درآمد نیز در سال ۲۰۱۹ اعمال گردید.

ارزش پول ملی بسیاری از کشورهای نوظهور و در حال توسعه نظیر هند، ترکیه و روسیه در فاصله زمانی ماه مارس تا ژوئیه ۲۰۱۹ و با توجه به پیگیری سیاست‌های انبساطی پولی توسط آمریکا تقویت شد؛ هرچند از ماه اوت این سال، برخی از

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۸

توسعه به روند نزولی خود در سال ۲۰۱۹ ادامه داد. در نیمه اول سال ۲۰۱۹، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کلیه اقتصادهای نوظهور به ویژه در اقتصادهایی که تا پیش از آن با فشارهای مالی زیادی مواجه بودند، کاهش یافت. در مقابل، جریان خروج سرمایه از این اقتصادها افزایش یافت و در اواخر سال از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پیشی گرفت.

اقتصادها نظیر آرژانتین با توجه به افزایش چشم‌انداز ریسک کشوری با کاهش شدید ارزش پول ملی مواجه شدند. پول ملی کشور چین نیز از ماه مارس تا سپتامبر ۲۰۱۹ به میزان ۳/۵ درصد با کاهش مواجه شد و پس از آن روندی افزایشی را تجربه کرد. با توجه به تداوم فضای نااطمینانی و عدم اعتماد در سطح جهان، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای نوظهور و در حال

جدول ۱-۲- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه

(درصد)

تراز حساب‌جاری به تولید ناخالص داخلی	نرخ تورم		رشد اقتصادی			
	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۱۸		
-	-	۳/۵	۳/۶	۲/۹	۳/۶	جهان
۰/۰	-۰/۲	۵/۱	۴/۹	۳/۷	۴/۶	اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه
۰/۵	-۰/۳	۳/۳	۲/۷	۵/۳	۶/۴	کشورهای در حال توسعه آسیایی
۰/۷	-۰/۲	۲/۹	۲/۱	۶/۰	۶/۸	چین
-۰/۹	-۲/۱	۴/۸	۳/۴	۳/۷	۶/۵	هند
۱/۱	-۰/۱	۲/۱	۲/۹	۴/۹	۵/۴	آسه‌ان (ASEAN)(۱)
۱/۳	۱/۷	۶/۶	۶/۴	۲/۵	۳/۴	اقتصادهای در حال توسعه اروپایی
۳/۹	۷/۰	۴/۵	۲/۹	۲/۲	۲/۸	روسیه
۰/۷	-۲/۸	۱۵/۲	۱۶/۳	۰/۹	۳/۰	ترکیه
۰/۵	۲/۹	۷/۸	۹/۸	۲/۲	۲/۷	خاورمیانه و آسیای مرکزی
-۲/۱	-۲/۷	۷/۷	۶/۶	۰/۱	۱/۲	آمریکای لاتین و حوزه کارائیب
-۳/۵	-۲/۷	۳/۷	۳/۷	۱/۲	۱/۸	برزیل
-۰/۳	-۲/۰	۳/۶	۴/۹	-۰/۲	۲/۲	مکزیک
-۰/۸	-۵/۲	۵۳/۵	۳۴/۳	-۲/۰	-۲/۶	آرژانتین
-۳/۲	-۲/۳	۸/۱	۸/۳	۳/۱	۳/۳	جنوب آفریقا

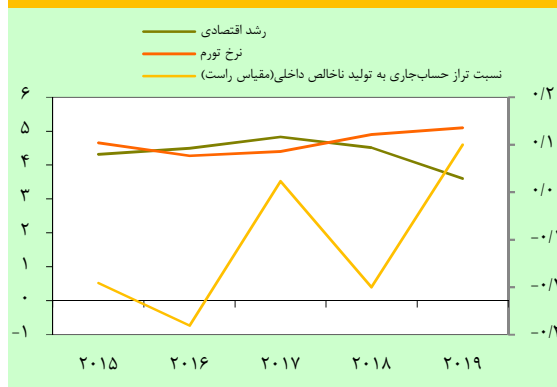
ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، آوریل ۲۰۲۲
۱- شامل کشورهای اندونزی، مالزی، فیلیپین، سنگاپور و تایلند می‌باشد.

این کاهش تا حد زیادی ناشی از کاهش رشد اقتصادی ایران به دلیل تشدید تحریم‌های اقتصادی آمریکا و شکست مذاکرات دیپلماتیک جهت حل مشکلات موجود رخ داد. همچنین، تضعیف رشد اقتصاد جهانی بر تقاضای نفت و سایر کالاهای صادراتی این حوزه تاثیر منفی داشت و به مانعی در برابر روند بهبود فعالیت‌های اقتصادی این حوزه مبدل گردید. نرخ تورم این کشورها با ۲/۲ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۶/۷ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید.

نرخ رشد اقتصادی کشورهای صادرکننده نفت این حوزه (به استثنای ایران و کشورهای درگیر منازعات داخلی^(۱)) با ۰/۷ واحد درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۸ به ۱/۵ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید. علاوه بر تضعیف سطح تقاضای جهانی، تعهد به توافقاتی صورت‌گرفته با سازمان اوپک مبنی بر

۱- شامل کشورهای لیبی، سوریه، یمن و نوار غزه

نمودار ۱-۲- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه (درصد)

۱-۳- حوزه مناپ

رشد اقتصادی در کشورهای حوزه مناپ (خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان) در سال ۲۰۱۹ کاهش یافت و از ۱/۹ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۱/۲ درصد در این سال رسید.

فصل ۱ خلاصه‌ای از وضع اقتصادی جهان

۲۰۱۹ کاهش یافت. عدم تعادل تراز حساب جاری تقریباً در کلیه اقتصادهای واردکننده نفت حوزه مناب بسیار بالا بود که عمدتاً ناشی از کاهش تجارت جهانی به ویژه با کشور چین و نیز برخی دیگر از شرکای تجاری این اقتصادها در اتحادیه اروپا و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس و در برخی از موارد، ارزش‌گذاری بیش از حد نرخ ارز بود. فشارهای سیاسی و اجتماعی در این حوزه طی سال ۲۰۱۹ در کشورهایی نظیر سودان، تونس، افغانستان، سومالی و سوریه بسیار چشمگیر بود و به افزایش نااطمینانی و گسترش چرخه مشکلات اقتصادی انجامید. در پاکستان نیز نرخ رشد اقتصادی کاهش یافت که عمدتاً ناشی از تضعیف تقاضای داخلی در این کشور بود. در مقابل، در کشور مصر که بزرگ‌ترین کشور در این زیرمجموعه محسوب می‌شود، خالص صادرات و نیز سرمایه‌گذاری افزایش یافت و به افزایش رشد اقتصادی انجامید. نرخ تورم در کشورهای واردکننده نفت حوزه مناب در مجموع کاهش یافت و از ۱۰/۴ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۸/۶ درصد در سال ۲۰۱۹ رسید. در کشور مصر نرخ تورم در نیمه دوم سال ۲۰۱۹ با کاهش شدیدی مواجه شد و به دنبال آن بانک مرکزی این کشور از ماه اوت این سال اقدام به کاهش نرخ بهره نمود. در کشورهای کوچک‌تر واردکننده نفت نظیر اردن نیز نرخ تورم با کاهش مواجه شد. نرخ بیکاری به ویژه در گروه زنان و جوانان در بسیاری از اقتصادهای این حوزه بالا بود و به طور متوسط به نرخ ۱۱ درصد رسید.

کاهش تولید نفت و نیز رخدادهای مربوط به جغرافیای سیاسی منطقه‌ای، حوزه نفت در این دسته از اقتصادها را دچار محدودیت نمود که این موضوع بر رشد اقتصادی این اقتصادها تأثیر منفی داشت. کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس^(۱) (GCC) نیز در سال ۲۰۱۹ با کاهش نرخ رشد اقتصادی به میزان ۱/۰ واحد درصد در مقایسه با سال ۲۰۱۸ مواجه شده و به نرخ رشد ۱/۰ درصد دست یافتند. این کاهش نرخ رشد، علی‌رغم افزایش مخارج عمومی در برخی از این اقتصادها رخ داد. عملکرد رشد اقتصادی در کشورهای خارج از شورای همکاری خلیج فارس متفاوت بود. کشور عراق با توجه به افزایش مخارج عمومی و نیز افزایش ملایم تولید نفت، با ۳/۷ واحد درصد افزایش نرخ رشد اقتصادی نسبت به سال ۲۰۱۸ مواجه گردید و به نرخ رشد ۴/۵ درصد در سال ۲۰۱۹ دست یافت. در لیبی، با توجه به شرایط نامناسب امنیتی و سیاسی عملکرد اقتصادی در سال ۲۰۱۹ تنزل یافت و در کشور یمن نیز نرخ رشد اقتصادی در سال مورد بررسی با کاهش مواجه شد. همچنین، رشد بالقوه تولید غیرنفتی نیز در اقتصادهای صادرکننده نفت حوزه مناب در سال ۲۰۱۹ با کندی مواجه گردید که این امر عمدتاً ناشی از روند کاهشی رشد بهره‌وری و کاهش فرآیند تشکیل سرمایه در کشورهای صادرکننده نفت این حوزه بود. در کشورهای واردکننده نفت حوزه مناب، رشد اقتصادی از ۴/۱ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۲/۹ درصد در سال

جدول ۱-۳- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای حوزه خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (درصد)

تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی	نرخ تورم		رشد اقتصادی			
	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۱۸		
-	-	۲/۵	۳/۶	۲/۹	۳/۶	جهان
۰/۸	۲/۹	۶/۷	۸/۹	۱/۲	۱/۹	خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (حوزه مناب)
۳/۱	۶/۳	۵/۶	۸/۰	-۰/۱	۰/۶	کشورهای صادرکننده نفت
						کشورهای صادرکننده نفت (به استثنای ایران و کشورهای درگیر منازعات داخلی)
۳/۹	۶/۶	-۰/۹	۲/۲	۱/۵	۲/۲	شورای همکاری خلیج فارس (GCC)
۵/۸	۸/۶	-۱/۵	۲/۲	۱/۰	۲/۰	کشورهای واردکننده نفت
-۵/۸	-۶/۶	۸/۶	۱۰/۴	۲/۹	۴/۱	

ماخذ: گزارش «چشم‌انداز اقتصاد منطقه‌ای (خاورمیانه و آسیای مرکزی)»، صندوق بین‌المللی پول، اکتبر ۲۰۲۱

۱- شامل کشورهای بحرین، کویت، عمان، قطر، عربستان سعودی و امارات متحده عربی

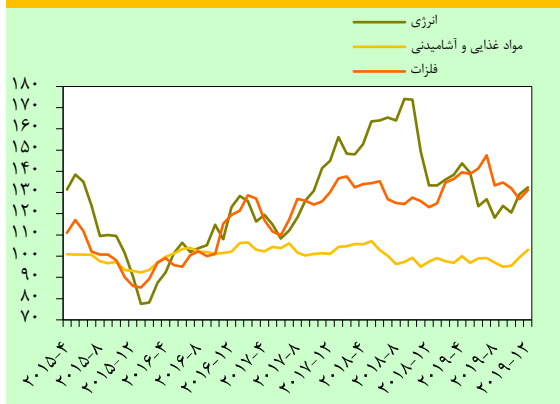

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۳۹۸

دوره زمانی به میزان اندکی (حدود ۱/۳ درصد) کاهش یافت که عمدتاً ناشی از کاهش قیمت غلات، سبزیجات، روغن‌های نباتی و شکر بود.

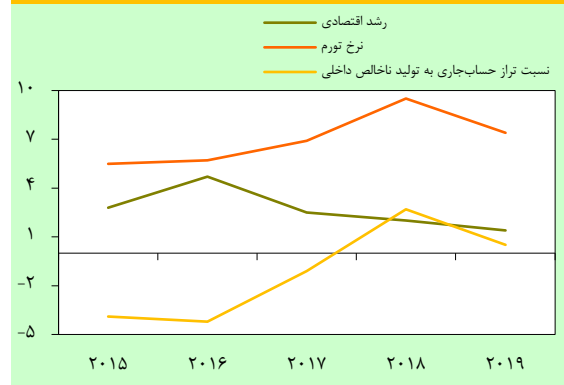
طی نیمه دوم سال ۲۰۱۹ روند کاهشی قیمت مواد اولیه تداوم یافت. قیمت بیشتر فلزات اصلی در این دوره با کاهش مواجه شد که بیانگر رشد ضعیف اقتصاد جهان و نیز فشارهای تجاری بود. روند کاهشی تقاضا و قیمت گاز طبیعی طی نیمه دوم سال ۲۰۱۹ نیز ادامه یافت. همچنین قیمت کالاهای کشاورزی و مواد غذایی طی نیمه دوم سال با کاهش مواجه گردید. شاخص قیمت فلزات اصلی نیز با تداوم روند نزولی در نیمه دوم سال ۲۰۱۹ مواجه بود که از عوامل عمده آن می‌توان به وضعیت رکودی در صنایع کارخانه‌ای چین و به دنبال آن اروپا و ایالات متحده و کاهش تقاضا برای فلزات صنعتی در این دوره اشاره نمود.

نمودار ۴-۱- شاخص قیمت مواد اولیه (۱۰۰=۲۰۱۶)

متوسط قیمت جهانی نفت خام در سال ۲۰۱۹ به حدود ۶۴ دلار در هر بشکه رسید که حدوداً به میزان ۷ درصد پایین‌تر از سال ۲۰۱۸ بود. این کاهش در حالی رخ داد که قیمت جهانی نفت در ابتدای سال ۲۰۱۹ به دلیل تکانه‌های مثبت در بازارهای مالی، کاهش عرضه و نیز کاهش ذخایر نفت خام در

نمودار ۳-۱- برخی شاخص‌های عمده اقتصادی حوزه خاورمیانه و آسیای مرکزی (درصد)

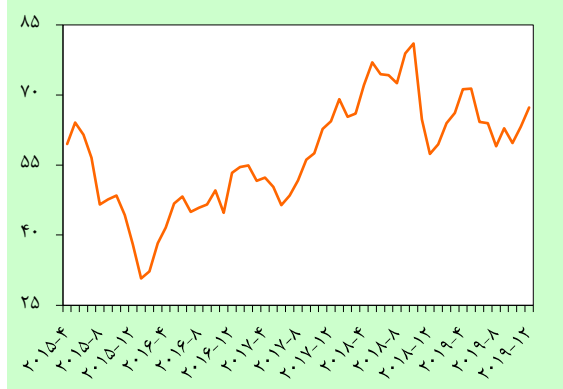

۴-۱- تحولات قیمت مواد اولیه

قیمت بیشتر کالاهای اولیه در سال ۲۰۱۹ عمدتاً در نتیجه چشم‌انداز نامناسب رشد اقتصادی به ویژه در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه (که دارای کسب درآمدی تقاضای بالاتری برای مواد اولیه می‌باشند) تنش‌های تجاری و نگرانی از تداوم کندی رشد اقتصاد جهانی با کاهش همراه گردید. شاخص قیمت مواد اولیه صندوق بین‌المللی پول در فاصله زمانی ماه‌های فوریه تا اوت ۲۰۱۹ به میزان ۵/۵ درصد کاهش یافت. در این میان، قیمت انرژی با ۱۳/۱ درصد، قیمت مواد غذایی با ۱/۲ درصد و قیمت فلزات اصلی با ۰/۹ درصد کاهش مواجه گردید. با این حال، قیمت سنگ‌آهن و نیکل با توجه به عوامل مرتبط با عرضه به ترتیب به میزان ۶/۷ درصد و ۲۴/۱ درصد در این فاصله زمانی افزایش یافتند. قیمت فلزات گرانبها نیز با توجه به انتظارات موجود درخصوص تسهیل سیاست پولی با افزایش مواجه شدند؛ هرچند سایر فلزات اصلی نظیر مس، آلومینیوم، روی و کبالت به دلیل تضعیف رشد اقتصادی جهان در این دوره زمانی کاهش یافتند. قیمت گاز طبیعی در فاصله ماه‌های فوریه تا اوت ۲۰۱۹ با توجه به افزایش تولید آن و نیز سطح بالای ذخایر کاهش یافت. شاخص قیمت مواد غذایی و آشامیدنی نیز در این

فصل ۱ خلاصه‌ای از وضع اقتصادی جهان

نمودار ۱-۵- قیمت نفت خام برنت (دلار)

آمریکا با افزایش زیادی مواجه شده و در ماه آوریل این سال از ۷۱ دلار در هر بشکه فراتر رفته بود. پس از این تاریخ قیمت نفت با توجه به رشد بسیار بالای تولید در آمریکا با کاهش مواجه شد؛ هر چند توافقاتی صورت گرفته توسط سازمان اوپک و شرکای مربوطه در خصوص کاهش میزان تولید نفت در ماه‌های ژانویه و دسامبر ۲۰۱۹ (به ترتیب به میزان ۱/۲ و ۰/۵ میلیون بشکه در روز) و نیز کاهش تولید و عرضه نفت در کشورهای ایران و ونزوئلا مانع از کاهش بیشتر قیمت این ماده طبیعی در سال ۲۰۱۹ گردید.